

't Kleurenbos

vrijeschool voor basisonderwijs

Carnaval

Jaarfeestenboekje

Voorzichtig dient het leven zich aan, in sneeuwkllokjes,
in ontluikende krokussen en in de eerste kieviten boven de weilanden.

OUDE LITHERWEG 18 | 5346 RT | OSS | INFO@KLEURENBOS.NL | TEL: 0412 253 111
WWW.KLEURENBOS.NL

't Kleurenbos

vrijeschool voor basisonderwijs

Inhoudsopgave

Jaarfeestenboekje

ACHTERGROND CARNAVAL

4

Carnaval is een oud, traditioneel feest...

Masker als doorgeefluik van de godenwereld...

Vastentijd; de periode van onthouding...

Het leven dient zich aan...

Losalten, daar gaat het om...

CARNAVALS LIEDJES

7

Timpe tampe tovenaar

Carnaval jongens, wat een pret

KNUTSELEN VOOR CARNAVAL

8

Carnavalsmaskers

Slingers

Poppetjesslinger

Schudkoker

RECEPTEN VOOR CARNAVAL

10

Gezonde wafels

Sinaasappellimonade

ACHTERGROND JAARFEEST CARNAVAL

Carnaval is een oud, traditioneel feest

Carnaval valt in de tijd van het jaar dat de onderwereld zich nog roert in de donkere nog koude aarde en tegelijkertijd zien we in de natuur boven de grond het begin van een enorme groei-explosie; het leven overwint de dood.

Carnaval werd al gevierd in voorchristelijke tijden, al heette het toen natuurlijk nog niet zo. Mensen wilden de kwetsbare, ontwakende natuur beschermen tegen boze geesten. Daarom zetten zij afschrikwekkende maskers op en trokken bijpassende kleren aan. Veel kabaal makend met pannen, koebellen en andere geschikte spullen trokken ze gezamenlijk door hun velden.

Carnaval wordt in Nederland voornamelijk onder de grote rivieren gevierd. Met name in Noord-Brabant en Limburg is het volksfeest nummer één, met voorbereidingen voor de bont opgetuigde praalwagens die al in september beginnen. Je kunt zeggen dat het daar massaal leeft, hoewel andere regio's dit feest tegenwoordig ook steeds meer omarmen.

Het is een oud traditioneel feest dat in katholieke landen uitbundig wordt beleefd en ondergaan. Denk aan een stad als Rio de Janeiro die jaarlijks honderdduizenden carnavalstoeristen trekt.

Gaan we ver terug in de tijd, dan zien we dat een dergelijk feest al in de Bronstijd werd gevierd, getuige Zweedse rotstekeningen uit 1600 voor Christus. Ook de Grieken vierden het, zo'n 500 jaar voor het begin van onze jaartelling, in hun grote Dionysusfeesten begin maart. Deze

feesten bestonden uit gezongen opvoeringen op toneel, vrolijke optochten door de straten van de steden, vol dans, wijn en gezang. Dionysus was de god van de wijnbouw en fruitteelt. Het begin van de wijnbouw wordt gezien als de eerste vorm van beschaving. Het bracht mensen tot elkaar.

Kenmerk tijdens zo'n optocht was dat men zich verkleedde, een masker droeg, om zodoende het doorgeefluik te kunnen zijn van de godenwereld. De mens zelf moest hierbij op de achtergrond blijven. De goddelijke wereld moest via de 'doorgang' mens de aarde uit haar winterslaap tot nieuw leven wekken.

De Romeinen vierden op 1 maart zowel een nieuwjaars- als een lentefeest. Maart was toen de eerste maand van het jaar. Dit kun je nog zien aan de namen september tot en met december (septem = zeven, octo = acht, enzovoort). De Romeinen namen de Griekse traditie over en lieten tijdens de optochten het beeld van Dionysus in een schip op wielen langs de menigte rijden. Dit vormde het ontstaan van de 'scheepswagen', de 'carrus navalis', waaruit het woord carnaval waarschijnlijk is samengetrokken. Echter, waar in de Griekse beleving sprake was van een dienstbaar zijn aan de goden, daar verdween Dionysus bij de

Romeinen al gauw naar de achtergrond en werd carnaval tot het grote zottenfeest zoals wij dat nu nog kennen. De verkleedkleden en maskers dienden niet langer om de bescheidenheid van de mens uit te drukken, maar om bizarre en lachwekkende gestalten te kunnen vertonen. Zo werd het oorspronkelijk godsdienstige carnaval tot een ogenschijnlijk weinig verheven volksvermaak.

De middeleeuwse kerk heeft geprobeerd carnaval weer godsdienstig te maken door dit feest te koppelen aan de vastentijd, de periode van onthouding die geldt als voorbereiding op het feest van Pasen. Dikke dinsdag heette in sommige streken de dinsdag van carnaval, gevolgd door Aswoensdag, de eerste dag van de Vastentijd.

Deze traditie is behouden gebleven, behalve dan dat carnaval met ruim drie dagen is uitgebreid, zodat nu een heel

lang weekeinde 'doorgehaald' kan worden.

Bij het bepalen van de datum van carnaval wordt er gerekend vanuit Eerste Paasdag. Paaszondag is, volgens het Concilie van Nicea (325 n. Chr.), de eerste zondag na de eerste volle maan na het begin van de lente (21 maart). De Vastentijd begint veertig dagen voor Eerste Paasdag, waarbij de zes zondagen in deze periode niet als vastendag meetellen. De eerste dag van carnaval valt dan zes weken voor Eerste Paasdag. Carnaval begint officieel op zondag.

In de maand februari neemt het aantal uren zon neemt snel toe. Voorzichtig dient het leven zich aan, in sneeuwklodjes, in ontlukende krokussen en in de eerste kieviten boven de weilanden. Maar het meeste leven houdt zich nog verborgen. Het is immers nog winter.

Dit brengt een stille angst met zich mee. Zal het nieuwe leven uitkomen en gaan we een vruchtbaar jaar tegemoet, of zullen de levenskrachten niet sterk genoeg zijn om door de aardkorst heen te breken? In februari begint dit zichtbaar te worden. Het is een spannende periode in de natuur, waarbij een eerste glimp merkbaar is van de strijd die in de week voor Pasen zo'n rol zal spelen.

De naar boven gerichte kiemkracht en de naar beneden de grond in gerichte natuur kruisen elkaar hier. Het sterkst zien we dit bij de bomen. In februari, de sprokkelmaand, verliezen zij hun dode takken om zodoende ruimte te geven aan de groei van nieuwe loten en twijgjes. Dit is een typerend beeld: het loslaten van het oude, het dode, om ruimte te maken voor het nieuwe leven. Dit beeld herkennen we bij carnaval.

Om dit zichtbaar te maken, keren we even terug naar de oorsprong van het carnavalsfeest.

De maskers zoals de Griekse en Romeinse toneelspelers die droegen, heetten in het Latijn personae. Dat is afgeleid van het woord per-sonare, wat 'erdoorheen klinken' betekent. Ons woord persoon is hiervan afkomstig, en aldus te herleiden tot een masker, een masker dat vroeger het geestelijke leven door de mens heen kon laten klinken. Men beleefde de eigen identiteit toen als afkomstig van de goden.

Tegelijk was dit leven aan gene zijde het rijk waar de gestorvenen naartoe gingen, het dodenrijk. Het masker dat men

opzette, fungeerde daardoor tevens als dodenmasker. Het dragen van zo'n dodenmasker gaf de mens bij uitstek de mogelijkheid zich met 'het dode in zichzelf' uiteen te zetten. Door zich te verkleden, te dansen, te springen, gek te doen, schudde de mens in zijn beleving de angst voor de dood van zich af.

De huidige carnavalsvierders doen in feite niet anders. Door te feesten schudden ze hun eigen 'dode takken' eraf en creëren zo de ruimte om weer fris en nieuw het leven op te pakken.

Die 'dode takken' zijn in feite onze verharde buitenkanten. Die hebben we allemaal, carnavalsvierder of niet. Het is belangrijk dat te erkennen. Het gevaar van een al te serieus leven is dat men zozeer opgaat in het eigen gelijk dat men zich verschanst achter de eigen oordelen en vooroordelen. De buitenkant is dan een pantser dat de innerlijke motieven juist tegenhoudt.

Loslaten, daar gaat het om met carnaval, overgave aan de beleving. Als dit ons lukt, bijvoorbeeld in een uitgelaten feest vol zang en dans, en dat hoeft niet eens carnaval te zijn, dan kunnen we merken hoe er nieuwe ruimte in onszelf ontstaat. Niet zoals bij de Grieken van bovenaf afkomstig, want dat was een andere tijd. Nu gebeurt het van binnenuit, alsof we het oude leven afleggen en het nieuwe leven in onszelf vrijmaken. Dit geeft energie, zin om de draad weer op te pakken. Wellicht voelen we de lente tintelen, voelen we hoe het nieuwe in en om ons heen gestalte probeert te krijgen. We leven het leven, we plukken de dag.

CARNAVALS LIEDJES

Timpe-tampe, tovenaar (2)

Herman Broekhuizen (1922-2012)

5 Tim - pe - tam - pe, to - ve - naar, kom, ver - toon je kun - sten maar!

9 Tim - pe - tam - pe, to - ve - naar, wij zijn klaar!

13 Hat - sje kie - le kie - le knot - sie bom, bim - bam ba - sie, paar - de - blom.

'k Maak van jul - lie o - li - fan - ten, bim - bam - bom!

Carnaval, jongens wat een pret!

G. Ottenvanger

4 Car - na - val, Car - na - val, jon - gens wat een pret! Al - le - maal nu vlug een boe - ren - pet - je op - ge - zet. We zin - gen en we dan - sen en we ma - ken gro - te gein, om

7 Car - na - val te vie - ren moet je sa - men vro - lijk zijn. Hiep, hiep, hoi, 't is Car - na - val!

11 Hiep, hiep, hoi, 't is Car - na - val! Trek je kiel maar aan, zet je feest - neus op en zet de he - le school maar op z'n kop!

KNUTSELEN VOOR CARNAVAL

Carnavalsmaskers

Carnavalsmaskers waren vroeger uit hout gesneden. Zo ontsonden de meest schitterende maskers. Het maken daarvan was een ambacht, dat van vader op zoon werd overgeleverd. Natuurlijk kunnen maskers ook van andere materialen gemaakt worden.

Materiaal:

twee vellen etalage karton

smalle stroken gekleurd papier

hoedenelastiek of kleuterelastiek

hobbylijm

Knip uit het karton een ei- of u-vorm ter grootte van het hoofd. Knip vervolgens de gaten voor ogen, mond en neus uit. Knip ter hoogte van de neus het karton aan beide zijanten ca. 4 cm in en doe dat ook

onder de kin. Plak beide stukken aan weerszijden van de inkepingen op elkaar, waardoor een zekere ronding ontstaat. Op de uitgeknipte gaten kunnen we bijvoorbeeld een een grote neus of een mond plakken. Maak de wenkbrauwen, het haar en eventueel een baard van smalle stroken geklurd papier. Als dit allemaal klaar is, kan het masker beschilderd worden. Maak ten slotte nog een elastiekje aan het masker vast.

Slingers

Materiaal:

gekleurd crêpepapier

hobbylijm

een stukje touw

een schaar

Knip van gekleurde rollen crêpepapier smalle stroken van ongeveer 10 cm en knip deze rolletjes aan beide zijden in. Plak daarna de stroken aan elkaar en draai de nu verkregen lange strook een paar maal om zijn lengteas. Plak een touwtje aan de uiteinden van de slinger. Heel mooi worden de slingers als u twee stroken crêpepapier in verschillende kleuren in het midden aan elkaar naait. Dit kunt u gewoon op de naaimachine doen. Daarna de stroken een paar keer opvouwen en ze

Tot ca. 1 cm van het stiksel inknippen. Uitvouwen en ietsje draaien. Ook hierbij plakt u aan de uiteinden een touwtje voor het ophangen.

Poppetjesslinger

Materiaal:
stroken gekleurd papier
hobbylijm
schaar

Vouw stroken gekleurd papier zorgvuldig op als een harmonika en teken langs de

dichte vouwkant de helft van een figuurtje. Knip daarna de figuur uit. Denk erom dat de handen en de onderkant van bijvoorbeeld de rok niet helemaal afgeknipt worden, omdat de stukjes papier dan niet aan elkaar blijven zitten.

Schudkoker

Materiaal:
Papier, twee kleuren naar keuze
Schaar
Potlood
Closetrolletje
Plakstift, of plaksel
Linzen, of rijst (klinkt zachter)
Iets ronds, bijvoorbeeld een schaalteje, om 'n cirkel te tekenen.

Teken twee cirkels, en knip ze uit. Doe wat plaksel op de randen met een plakstift of plaksel. Zet een van de 'dekseltjes' op de closetrol, en plak de randen vast. Omspan dan je hand om de randen, en houd eventjes vast tijdens het drogen, of/en doe er eventueel tijdelijk een elastiekje om.

Draai de onbedekte kant van het kokertje naar boven, en doe er wat linzen, rijst, of erwten in.

Schud het kokertje terwijl je het met één hand dicht houdt. Luister hierbij of je het goed vindt klinken. Zit er nog te weinig in het kokertje, of juist te veel?

Plak nu het andere 'dekseltje' op de open uiteinde. Knip een van de 3 getekende rechthoeken uit.

Hierop gelijkmatig plaksel aanbrengen, de randen niet vergeten, en de zijkant van de schudkoker omwikkelen.

Je kunt je instrument versieren naar eigen idee, bijvoorbeeld met kleurige snippertjes sitspapier.

RECEPTEN VOOR CARNAVAL

Gezonde wafels

Ingrediënten voor ca. 6 stuks

- 250 g speltmeel
- 1 tl bakpoeder
- 1 tl baking soda
- 1/4 tl citroenrasp
- 250 ml plantaardige melk
- 2 el citroensap
- 100 g plantaardige margarine (of zonnebloemolie)
- Evt. 2 el ahornsiroop

Wafels zijn heerlijk, maar je moet er meestal niet teveel van eten want ze bevatten ontzettend veel suiker. Maar dit keer niet! Deze heerlijke, luchtige wafels zijn gezond, suikervrij en veganistisch.

Voor het bakken hebben we nodig:

- Mixer, garde of keukenmachine
- Wafelijzer

Bereiding

Meng het meel, bakpoeder en baking soda door elkaar in een beslagkom.

Smelt de boter in een pannetje op laag vuur.

Meng in een andere kom alvast de melk met het citroensap en voeg hier de gesmolten boter aan toe. Roer goed door.

Wil je zoete wafels maken? Dan kan je nu de ahornsiroop toevoegen aan de natte ingrediënten. Natuurlijk kan je na het bakken de ahornsiroop ook gebruiken om jouw wafels mee te decoreren.

Meng de droge met de natte ingrediënten met een garde of mixer of meng in een keukenmachine.

Verwarm het wafelijzer goed voor.

Gebruik ongeveer 1/2 cup deeg per wafel.

Giet dit in het hete wafelijzer en laat het deeg zichzelf verspreiden als je het deksel dicht doet.

Herhalen tot alle deeg op is.

Sinaasappellimonade

Ingrediënten voor ca. 1 liter

- 1 kg (bloed)sinaasappelen
- 2-3 citroenen
- 6 dl water (handwarm)
- 600 g honing of ongeraffineerde rietsuiker

Voor deze pittige limonadesiroop kunt u zowel het sap als ook de schillen gebruiken; neem daarom alleen onbespoten vruchten. Omdat de siroop niet gekookt wordt, moet u hem in de koelkast of op een andere gelijkmatige koele plaats bewaren (niet langer dan 5-6 weken).

Tips:

Bewaar de schillen uit het “schillenwater” in een glazen potje in de koelkast. Een stuk van deze schillen, met de theekruiden in de pot gelegd, geeft aan elke thee een bijzonder smaak.

De schillen van de overige vruchten kunt u voor het uitperen afraspen en met dezelfde hoeveelheid (in gewicht) suiker of honing vermengd in een potje doen. Dit is, in de koelkast bewaard, wel een jaar houdbaar en u kunt er telkens wat van gebruiken voor gebak en toetjes.

Bereiding

Boen de vruchten af onder de lauwwarme kraan en wrijf ze droog. Ontdoe de helft van de sinaasappelen en alle citroenen met een dunschiller van hun gekleurde schil en leg de schillen in een kom (geen metaal). Voeg het water toe en los hierin de honing of suiker op (af en toe roeren). Dek de kom af en laat alles ten minste 12 uur staan op een koele plaats. Pers nu de vruchten uit en giet het sap door een zeef. Haal de schillen uit het water en zeef dit bij het sap. Giet de limonadesiroop in goed schoongemaakte flessen. Vermeng de limonadesiroop vlak voor het serveren met mineraalwater in de verhouding 1:6-7.

